

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 7.4.2006
KOM(2005) 657 galutinis/2

CORRIGENDUM

Ce document annule et remplace le point 3 section 3 du COM(2005)657 final du 15.12.2005
Concerne toutes les versions excepté les versions HU et IT

KOMISIJOS ATASKAITA

**Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos 98/26/EB vertinimo ataskaita
ES–25**

TURINYS

1.	vertinimo tikslai	5
2.	Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos įgyvendinimas.....	5
3.	Pagrindinės pastebėtos problemos ir numatoma rizika.....	7
4.	Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos tikslai, rezultatai ir poveikis.....	9
5.	Išvados	11
	ANNEX.....	12

Pranešimas Komisijai

Atsiskaitymų baigtinumo direktyva 1998/26/EB 15-oje ES valstybių narių įsigaliojo 1999 m. gruodžio 11 d., o 10-yje naujų ES valstybių narių – 2004 m. gegužės 1 d. Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą taip pat taiko EEE valstybės: Norvegija, Islandija ir Lichtenšteinas. Pagal Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos 12 straipsnį „Komisija pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą dėl šios direktyvos taikymo, prie kurios pridedami teikiami svarstyti siūlymai“. Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaita turėjo būti pateikta vėliausiai 2002 m. gruodžio 11 d.

Komisija iš tiesų buvo užsakiusi tokią ataskaitą, kuri buvo parengta apie 15 ES valstybių narių. Ši ataskaita buvo užbaigta 2003 m. vasario 19 d. http://europa.eu.int/comm/internal_market/payments/docs/transposition-dir-9826/main_en.pdf.

Kalbant apie tolesnę plėtrą, tokia ataskaita Tarybai ir Europos Parlamentui nebuvo pateikta. Ši vertinimo ataskaita apims 25 ES valstybes nares.

Kad parengtų šią ataskaitą, Komisija paprašė valstybių narių atsakyti į išsamų Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos įgyvendinimo ir taikymo klausimą. Tai atliko 24 valstybės narės. Kipras – vienintelė to nepadarusi valstybė narė – paaiškino, kad dar nėra sukaupusi pakankamai patirties taikydama Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą.

Atsiskaitymų baigtinumo direktyva – loginis pagrindas ir apibūdinimas

Atsiskaitymų baigtinumo direktyva buvo teisės aktų leidėjo atsakas į Mokėjimų ir vertybinių popierių komiteto (MVPK) prie Tarptautinių atsiskaitymų banko nerimą dėl sisteminės rizikos. 1994 m. prasidėjus antrajam Ekonominės ir pinigų sąjungos etapui, tapo akivaizdu, kad reikia stabilios ir veiksmingos mokėjimų infrastruktūros, kuri palengvintų tarpvalstybinius atsiskaitymus, skatintų būsimą bendrą pinigų politiką ir sumažintų sisteminę riziką, ypač atsižvelgiant į vis dažnėjančius tarpvalstybinius aspektus.

Reaguojant į būtinybę sumažinti sisteminę riziką ir užtikrinti mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų stabilumą, Atsiskaitymų baigtinumo direktyvoje numatyta, kad į tokias sistemas įtraukti pervedimo nurodymai negali būti atšaukti ar kitaip pripažinti negaliojančiais. Tokia apsauga sukurama nustatant į reikalavimus atitinkančią sistemą įtrauktų pervedimų nurodymų neatšaukiamumą ir baigtinumą bei pervedimų nurodymų tarpuskaitą, net jeigu vietos ar užsienio sistemos dalyviui iškelta nemokumo byla. Tačiau reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad tokia apsauga, tik skirtinga forma, egzistavo daugelyje valstybių narių dar prieš įvedant Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą.

Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą sudaro 14 straipsnių ir ji yra gana trumpa. Direktyva trumpa, tačiau jos tekstas labai sudėtingas.

Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos mechanizmas – nustatyti sistemų, kurioms apsauga pagal šią direktyvą yra naudinga, klasę, kuriai priskiriamos sistemos, atitinkančios operacinę „sistemos“ apibrėžimą ir kurias tokiomis nustatė kompetentinga valstybės narės institucija, apie jas pranešdama Komisijai. Šioje ataskaitoje „sistema“ įvardijamas šios klasės narys. Apskritai kalbant, Atsiskaitymų baigtinumo direktyvoje nustatyta visą Europą apimanti sistemų klasė, apie kurią kartais neoficialiai sakoma, kad ji turi ir komercinės, ir sisteminės vertės. Komisijos įregistruotų sistemų sąrašą galima rasti http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/financial-markets/settlement/dir-98-26-art10-national_en.htm.

Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos taikymo sritį apibrėžia keli pagrindiniai elementai, kaip antai „sistema“, „dalyvis“ ir „nemokumo byla“. Pagal sistemos taisykles, kai tik mokėjimo nurodymas arba vertybinių popierių atsiskaitymo nurodymas įtraukiamas į sistemą, jis yra apsaugotas nuo trečiųjų šalių reikalavimų net ir kurio nors sistemos dalyvio (-ių) bankroto atveju. Šis apsauginis poveikis apsiranda, jeigu pervedimo nurodymas buvo įtrauktas į sistemą prieš pradedant nemokumo byla arba tą pačią dieną, kai pradedama tokia byla, jeigu susijusios šalys gali įrodyti, kad jos nežinojo arba neturėjo žinoti apie tokią byla. Remiantis šia apsauga, joks įstatymas, kitas teisės aktas, taisyklė arba praktika, susiję su sutarčių ir sandorių sudarytu iki nemokumo bylos iškėlimo momento, atidėjimu, nepanaikina pervedimo nurodymų tarpuskaitos. Esminis pervedimo nurodymo įtraukimo į sistemą momentas nustatomas pagal kiekvienos sistemos taisykles. Be to, pagal Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą nemokumo byla neturi atgalinio poveikio pervedimo nurodymams arba tarpuskaitai.

Jei valstybė narė nusprendžia pradėti nemokumo byla sistemos dalyvio atžvilgiu, apie tai nedelsiant pranešama kiekvienoje valstybėje narėje paskirtai centrinei institucijai, kuri apie tai praneša visų kitų valstybių narių centrinėms institucijoms. Tai daroma siekiant užtikrinti, kad būtų galima greitai paskelbti apie galimą riziką.

Dėl sistemai taikomos teisės nusprendžiama kiekvienos sistemos taisyklėse. Atsiskaitymų baigtinumo direktyvoje numatyta, kad sistemai tvarkyti galima pasirinkti bet kurios valstybės narės nacionalinę teisę, jeigu bent vieno iš sistemos dalyvių pagrindinė buveinė yra toje valstybėje, kurios teisė pasirinkta kaip taikoma.

Kalbant apie vertybinius popierius, pateiktus kaip įkaitą sistemos dalyviams arba centriniams bankams, įkaito teikimui taikoma valstybės narės, kurioje yra registras, sąskaita arba depozitoriumas, kuriuose jie teisėtai užregistruoti, teisė.

Mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų nurodymas

Remiantis Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos 6 ir 10 straipsniais, valstybės narės privalo pranešti Komisijai apie tai, kokias sistemas įregistravo ir kurios nacionalinės institucijos yra atsakingos už informacijos teikimą. Komisija tvarko du šios informacijos registrus, kuriuos galima rasti internete. Jie atnaujinami, kai tik valstybės narės Komisijai atsiunčia naujos informacijos.

Informaciją apie tai, kurias institucijas valstybės narės paskyrė atsakingomis už pranešimą apie nemokumo bylą pradžią (Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos 6 straipsnis), sudaro oficialus atsakingų institucijų pavadinimas ir kontaktinė informacija (atsakingi asmenys, telefono numeriai ir pan.). 11 valstybių narių atsakingomis institucijomis paskyrė savo nacionalinius centrinius bankus (Austrija, Belgija, Kipras, Graikija, Vengrija, Airija, Italija, Lietuva, Malta, Nyderlandai, Lenkija); kitos septynios paskyrė savo finansinės priežiūros institucijas (Danija, Estija, Prancūzija, Vokietija, Latvija, Liuksemburgas, Švedija), o šešios valstybės paskyrė abi institucijas (Čekija, Portugalija, Slovėnija, Ispanija, Slovakija, Jungtinė Karalystė (6 valstybės narės). Viena valstybė narė atsakinga institucija paskyrė ministeriją (Suomija) (http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/financial-markets/settlement/dir-98-26-art06-insolvency_en.htm).

Kalbant apie nurodytas (įregistruotas) mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemas (Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos 10 straipsnis), taip pat nurodomi oficialūs sistemų pavadinimai ir kontaktinė informacija. Valstybės narės nevienodai išsamiai Komisijai pateikia šią informaciją. Komisija svarstys galimybę, kad valstybių narių pateikiama informacija būtų

vienarūšė. Tačiau tam neprireiks naujų teisės aktų, o pakaks pakankamai laisvo susitarimo su valstybėmis narėmis.

Iš viso yra 107 įregistruotos sistemos, apie kurias pranešta Komisijai. Iš jų 49 yra mokėjimo sistemos, o 58 – vertybinių popierių atsiskaitymo sistemos. Pastebima aiški tendencija, kad vis daugiau ir daugiau sistemų nori, kad jas įregistruotų atitinkamos valstybės narės, kadangi tai teikia dvigubą naudą: jos gauna Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos „kokybės ženklą“ ir pasitikėjimo ja suteikiantį tarpvalstybinės veiklos „pasą“. Kai sistema yra įregistruota ir apie ją pranešta, rinkos operatoriai gali pasikliauti teisine paslaugų teikėjų kokybe ir teisine sistema, kurioje jie veikia. Užsienio teismai ir institucijos turi atsižvelgti į šioms sistemos suteiktą apsaugą pagal Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą.

1. VERTINIMO TIKSLAI

Pagrindiniai šios vertinimo ataskaitos tikslai: i) išanalizuoti Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos įgyvendinimo procesą ir ii) nustatyti galimų probleminių klausimų, kurie galėtų būti šios direktyvos būsimo persvarstymo objektais, sąrašą.

Vertinimas buvo atliktas remiantis iš valstybių narių ir Europos centrinio banko (ECB) surinkta informacija. Kalbant apie pirmąjį tikslą, valstybės narės atsakė į išsamų Komisijos pateiktą Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos taikymo klausimyną (žr. 1 skirsnį). Komisijos turima medžiaga yra labai didelės apimties ir todėl negali būti išsamiai pateikta. Taigi, jeigu šiame vertinime nekalbama apie kurią nors klausimą, laikoma, kad šioje srityje problemų nėra ir nereikia svarstyti jokių pakeitimų. Tačiau išsamesnės informacijos pageidaujantis skaitytojas gali išsamiai susipažinti su kiekvienos valstybės narės atsakymais Komisijos interneto puslapiuose (adresai bus nurodyti).

Kalbant apie antrąjį tikslą, kelios valstybės narės ir Europos centrinis bankas išreiškė nuomonę keliais – jų manymu – galimai problemineis klausimais. Šioje vertinimo ataskaitoje Komisija nustatė kelis pagrindinius klausimus, kuriuos reikia toliau analizuoti (4 skirsnis). Tai nėra oficialus pasiūlymas „pataisyti direktyvą“, kaip nurodyta Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos 12 straipsnyje. Pateikiant bet kurią pasiūlymą atlikti direktyvos pataisai, būtų būtinai pateikiamas išsamus poveikio vertinimas.

2. ATSISKAITYMŲ BAIGTINUMO DIREKTYVOS ĮGYVENDINIMAS

Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos įgyvendinimo proceso analizė

Atrodo, kad valstybės narės laikosi bendros nuomonės, kad Atsiskaitymų baigtinumo direktyva yra labai svarbi priemonė, Europos mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemose užtikrinanti didesnę apsaugą nuo sisteminės rizikos, o skirtingų valstybių narių dalyviams tai padidina teisinį aiškumą ir nuspėjamumą. Pagal vertinimus atrodo, kad Atsiskaitymų baigtinumo direktyva turi numatytą poveikį ir pasiteisina. Tai galima iliustruoti tokiais faktais: viename atsakyme į klausimyno klausimus teigiama: „esame visiškai patenkinti Atsiskaitymų baigtinumo direktyva, kuri pateikia visapusišką (beveik tobulą) apsaugą sistemoms, kurios numato tarptautinį dalyvavimą. Atsiskaitymų baigtinumo direktyvai nereikia jokių esminių pakeitimų. Nors galėtume įsivaizduoti kelis nedidelius patobulinimus“.

Remiantis šio klausimyno atsakymais, galima paminėti kelis su įgyvendinimu susijusius dalykus, kuriuos vertėtų pabrėžti. Šiame skirsnyje nebus aptariami probleminiai klausimai; nes jie bus aptariami 4 skirsnyje.

- **1 straipsnio a dalis:** Dėl sistemos taisykles reglamentuojančios teisės (bet kurios valstybės narės teisės) pasirinkimo, kai yra sistemų, kurios įregistruotos vienoje valstybėje narėje ir (arba) apie kurias praneša viena valstybė narė, tačiau kurioms taikomi kitos valstybės narės įstatymai, visos valstybės narės, išskyrus vieną, atsakė neigiamai. Į atvirktinį klausimą, ar valstybės narės žino, kad jų teise remiasi sistema, įregistruota, esanti kitoje valstybėje narėje ir (arba) apie kurią pranešė kita valstybė narė, dvi valstybės narės atsakė teigiamai. Šie atsakymai neleidžia daryti tiesioginių išvadų. Tačiau leidžia suprasti, kad mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemos vis dar teiktų pirmenybę veiklai vietos aplinkybėmis, nepaisant ketinimų sukurti vidaus rinką šioms paslaugoms. Tai rodo, kad beveik nėra tikrai visos Europos mastu veikiančių sistemų.
- **2 straipsnio c, d ir e dalys:** Vienodai traktuojamos pagrindinės sandorio šalys, atsiskaitymų tarpininkai ir kliringo namai, kadangi valstybės narės leidžia tokiems subjektams būti „dalyviais“ pagal Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą.
- **2 straipsnio g dalis:** Kalbant apie „netiesioginių dalyvių“ sąvoką, pastebima didesnė nuomonių įvairovė. Į klausimą ar yra buvę atvejų, kai „netiesioginiai dalyviai“ ar kitos įmonės buvo laikomos „dalyviais“, 9 valstybės narės atsakė teigiamai. Kitų valstybių narių teisės sistemos arba nepripažįsta šios sąvokos, arba kol kas neleido dalyvauti jokiems netiesioginiams dalyviams, nors kai kuriais atvejais manoma tai esant įmanomu dalyku. Visos valstybės narės nurodė neplėšiančios savo dalyvių rato už Atsiskaitymų baigtinumo direktyvoje numatytų ribų.
- **3 straipsnis** Atsiskaitymų baigtinumo direktyva sumažinama sisteminė rizika, numatant į sistemą įtrauktų mokėjimo nurodymų ir vertybinių popierių atsiskaitymų neatšaukiamumo ir vykdymo nuostatą, kuri turėtų saistyti trečiąsias šalis. Sisteminės rizikos sumažinimas, be kita ko, reikalauja galimybės veikti tinkamu laiku sistemos dalyvio nemokumo atveju. Šiuo atveju svarbu, kad rinkos dalyviai, taip pat teismai ir kompetentingos įstaigos galėtų nedelsdamos ir visiškai priėti prie informacijos, sprendimų ir nuosprendžių dėl nemokumo. 18-oje valstybių narių tokie sprendimai skelbiami viešai, ir juos galima rasti įvairiose žiniasklaidos priemonėse, praėjus tam tikram laikui nuo jų priėmimo. Kai kurios valstybės narės naudojami internetu, kad nedelsdamos praneštų apie nemokumo atvejus, kai tuo tarpu kitos valstybės narės tik po kelių (ne daugiau kaip po aštuonių) dienų skelbia informaciją oficialiajame leidinyje. Kai kurios valstybės narės sprendimus viešai paskelbia tik tada, kai jie būna įgavę visišką teisinę galią, o kai kurios valstybės palieka teisėjams galimybę nurodyti plačiau skelbti sprendimą, pavyzdžiui, vietiniuose ir nacionaliniuose laikraščiuose. Penkios valstybės narės viešai neskelbia sprendimų dėl nemokumo, nors joms ir yra numatyta tokia prievolė išsamiai atsiskaityti, jeigu teismai privalo nedelsdami apie tokius sprendimus pranešti, pavyzdžiui, nacionaliniam centriniam bankui, vyriausybei ir įmonių registru.
- **5 straipsnis:** Nė viena iš 24 į klausimyno klausimus atsakiusiųjų valstybių narių neturi jokių teisės aktų, apibrėžiančių mokėjimo nurodymų ir vertybinių popierių atsiskaitymų nurodymų „įtraukimo į sistemą momentą“. Visos valstybės narės nurodo, kad tai turi būti nuspręsta remiantis suderintomis kiekvienos sistemos taisyklėmis, atsižvelgiant į Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos nuostatas. Tai yra sveikintinas dalykas, kadangi tai

reiškia, kad jokiam dalyviui nereikia baimintis, kad nacionalinės teisės sistema šiuo klausimu bus viršesnė už sistemų susitarimus.

- Į bendro pobūdžio klausimą, ar valstybės narės susiduria ar yra susidūrusios su problemomis įgyvendinant Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą, visos valstybės narės atsakė neigiamai. Vos kelios valstybės narės vėlavo įgyvendinti šią direktyvą, tačiau buvo nurodyta, kad tai buvo dėl kitų veiksnių, o ne dėl pačios Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos turinio.

Komisija padarė išvadą, kad Atsiskaitymų baigtinumo direktyva buvo perkelta į visų valstybių narių nacionalinę teisę patenkinamai, išskyrus 4 skirsnyje paminėtus atvejais.

3. PAGRINDINĖS PASTEBĖTOS PROBLEMOS IR NUMATOMA RIZIKA

Šiame skirsnyje apžvelgiamos sritys, kuriose problemos, su kuriomis buvo susidurta į nacionalinę teisę teisingai perkeltant Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą arba ją taikant, paaiškėja susipažinus su valstybių narių ir ECB atsakymais ir pasiūlymais. Šiame skirsnyje nustatomi pagrindiniai galimi probleminiai klausimai, kurie galėtų būtų tolesnio direktyvos persvarstymo objektais.

Taip pat pateikiami mažesnės reikšmės, daugiau techninio pobūdžio klausimai, kuriuos reikės išsamiai išanalizuoti ateityje persvarstant Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą, tačiau šiuo metu neatrodo, kad tai būtų svarbiausi klausimai.

1. **1 straipsnio a dalis.** Vienas klausimas, už kurį pasisako, kaip atrodo, 7 valstybės narės, – tai galimybės, kad tam tikrai sistemai būtų taikoma daugiau kaip vienos valstybės narės teisė arba skirtingos jos dalys, įvedimas.

Pasirodo, kad šešios (galbūt septynios, nes viena nepateikė aiškaus atsakymo) valstybės narės negali aiškiai leisti laisvai pasirinkti, kuri teisė būtų taikoma sistemai. Tai gali būti problema, kurios negalima ignoruoti, nes gali būti keliamos bylos dėl pažeidimų.

2. Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos **2 straipsnio a dalyje** turėtų būti aiškiai nustatyta, kad sistemos dalyvių susitarimą galima sudaryti arba sutartimi, arba remiantis teisės aktais.
3. **2 straipsnio b dalyje** išvardytos įstaigos apima ir kredito įstaigas. Šiek tiek diskutuojama, ar jos apima ir elektroninių pinigų įstaigas (ELMIS), kaip apibrėžta Direktyvoje 2000/46/EB. 13-os valstybių narių ir ECB nuomone, apima, o 11-os valstybių narių nuomone – neapima. ECB dėl to išreiškė susirūpinimą ir pasiūlė, kad stabilumo vardan ELMIS turėtų gauti tokią pačią apsaugą kaip ir kitos „kredito įstaigos“, ypač kai kalbama apie TARGET sistemos veikimą.
4. Buvo atkreiptas dėmesys į **2 straipsnio f ir g dalyse** pateiktus „dalyvio“ ir „netiesioginio dalyvio“ apibrėžimus.

Pirmiausia, pasak ECB, Europos Sąjungoje nėra bendro sutarimo, ar atsiskaitymų tarpininkai ir kliringo namai bei pagrindinės sandorio šalys atitinka šiuos

apibrėžimus; nors valstybės narės vieningai mano, kaip rodo jų atsakymai į klausimyno klausimus, kad tokie subjektai gali veikti kaip dalyviai.

Antra, Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos suteikiama apsauga neapima dalyvių už ES ribų. Apie 10 valstybių narių teigia, kad reikėtų susitarti dėl direktyvos apimties išplėtimo, o kitos 4 valstybės narės atsargiai pripažįsta tokią mintį. Kalbant konkrečiai, apsauga siekiama, atsižvelgiant į integruojančias finansų rinkas, kad ES sistemose galėtų dalyvauti trečiųjų šalių dalyviai ir kad ne ES sistemose galėtų dalyvauti ES dalyviai. Tai jau įmanoma pavieniais dvišaliais atvejais, tačiau dėl tokių susitarimų gali atsirasti nemaža rizika, teisiniam nuspėjamumui ir – gali būti – pačioms sistemoms. Aišku, išplėsti Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos galiojimą už Europos Sąjungos teritorijos ribų nėra ES kompetencija, tačiau būtų galima įsivaizduoti, kad trečiųjų šalių dalyvių ar sistemų dalyvavimas ES sistemose bei ES dalyvių dalyvavimas ne ES sistemose galėtų būti daugiau reglamentuojamas. Tokie susitarimai suteiktų finansinio stabilumo ateityje.

5. **2 straipsnio f ir g dalis.** Kelios valstybės narės taip pat norėtų, kad Atsiskaitymų baigtinumo direktyva suteiktų aiškumo, kada turėtų būti laikoma, kad pervedimo nurodymas buvo įtrauktas į sistemą, kai yra tarpusavyje susijusios kelios sistemos. Tai būtina, siekiant užtikrinti, kad „pavedimo nurodymo“ arba „mokėjimo nurodymo“ apibrėžimas apimtų visas mokėjimo priemones.
6. Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos **2 straipsnio j dalyje** pateiktas „nemokumo bylos“ apibrėžimas aiškiai neapima visų nacionalinių nemokumo bylų. Kai kurios valstybės narės siekia išplėsti apibrėžimą, kad atsiribotų nuo nemokumo įtraukimo. Pavyzdžiui, reglamentais nustatyti moratoriumai, kurie nėra lygiaverčiai nemokumo byloms, negali būti įtraukti į apibrėžimo apimtį, nors tokio tipo „bylos, susijusios su nemokumą primenančiais atvejais“ turi tą patį poveikį mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemoms kaip ir tikros nemokumo bylos. Buvo pateiktas pasiūlymas, kad nurodymai būtų apsaugoti „24 valandų taisykle“ (per tą laiką atlikti sandoriai bus laikomi atliktais iki bankroto pradžios), nenumatant „sąžiningumo“ reikalavimo. Ši problema susijusi ir su Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos 7 straipsniu, kad reikia įtraukti apsaugą siekiant apsisaugoti nuo vadinamosios geriausiųjų variantų, o ne nemokumo bylos, išsirinkimo praktikos (susigrąžinimo taisyklės).
7. Neatrodė, kad nacionaliniai „įkaito“ (**2 straipsnio m dalis**) apibrėžimai būtų sukėlę suderinamumo problemų, nors jie gana žymiai skiriasi. ECB teigia, kad nors šiuo metu nėra skubiai sprendžiamos problemos, gali iškilti sunkumų dėl planuojamų pakeitimų, susijusių su įkaito, kuris apims, pavyzdžiui, banko paskolas, tinkamumu.
8. **3 straipsnis.** Dar problematiškiau yra tai, kad 8 valstybės narės nėra numačiusios teismų ir administracinės valdžios institucijų pareigos nurodyti tikslaus nemokumo sprendimo priėmimo laiko. Tikslus nemokumo sprendimo priėmimo laikas nurodomas 15-oje valstybių narių. Kai kurios iš šių valstybių narių yra nustačiusios labai skirtingus reikalavimus, kurie įpareigoja teisėjus ir teismus nurodyti sprendimo priėmimo valandą ir minutę, kai tuo tarpu kitos valstybės narės šią informaciją skelbia, pavyzdžiui, internete, kartu su sprendimu. Šis klausimas yra ne toks svarbus kalbant apie viešą paskelbimą, tačiau yra labai svarbus nustatant nemokumo sprendimo poveikį sistemos dalyviui, ypač kalbant apie į sistemas pervestas sumas ir jų neatšaukiamumą pagal 3.1 straipsnį.

9. Sakoma, kad taip pat reikia aiškumo dėl įtraukimo į sistemą momento (žr. 5 punktą) pagal **5 straipsnį** kai kurių realaus laiko bruto atsiskaitymų (RTGS) mokėjimo sistemų taisyklėms ir tomis aplinkybėmis, kai kelios sistemos yra tarpusavyje sujungtos **6.2 straipsnio** tikslams (pranešimas apie nemokumą). 6 straipsnio 2 dalyje nenumatoma, kad reikia tiesiogiai informuoti ECB arba Komisiją. Atsižvelgiant į jų atitinkamus priežiūros institucijos ir sistemų operatoriaus bei Bendrijos sistemų registro turėtojo vaidmenis, tokia prievolė tikriausiai turėtų būti įvesta. Komisija galėtų priimti greito reagavimo mechanizmą, kad užtikrintų, kad informacija apie galimą nemokumą būtų nedelsiant perduota visoms susijusioms šalims.
10. **8 straipsnyje** numatyta, kad sistemą reglamentuojantys teisės aktai nustato „[...] teises ir įsipareigojimus, kylančius dėl jo dalyvavimo sistemoje“ dalyvio nemokumo atveju. Siekiant išvengti galimo nemokumą reglamentuojančių teisės aktų prieštaravimo, kai sistemos teisė skiriasi nuo valstybės narės, kur ta sistema yra, teisės, siūlomas aiškumas.

4. ATSISKAITYMŲ BAIGTINUMO DIREKTYVOS TIKSLAI, REZULTATAI IR POVEIKIS

Apibendrinant valstybių narių pateiktą informaciją, turėtų būti išspręsta daugelis pagrindinių klausimų. Toliau pateikiami pagrindiniai vertinimo klausimai apie Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos poveikį.

1. *Kaip skirtingos valstybės narės perkėlė Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą į savo teisės sistemą.*

Kaip išdėstyta pirmiau, valstybės narės patenkinamai perkėlė Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą į savo teisės sistemą. Tačiau yra keli probleminiai klausimai ir, kalbant apie kelias valstybes nares, taip pat sistemoms taikomos teisės sistemos pasirinkimo straipsnio įgyvendinimas, dėl ko Komisija gali svarstyti pažeidimo atvejus.

2. *Kaip buvo įdiegti naujieji teisės aktai?*

Pasirodo, kad Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos įdiegimas yra veiksmingas. Atrodo, kad priskyrimo ir priežiūros sistemos veikia be ypatingų problemų.

3. *Ar buvo svarbių vėlavimo atvejų?*

Ne, įgyvendinant Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą, svarbių vėlavimo atvejų nebuvo. Visos naujosios valstybės narės, kurios prie ES prisijungė 2004 m. gegužės 1 d., teigia, kad jos taip pat įgyvendino Atsiskaitymų baigtinumo direktyvą tinkamu ir gerai veikiančiu būdu.

4. *Ar buvo pasiektas teisinis aiškumas kalbant apie sistemos dalyvio nemokumo pasekmes?*

Atsiskaitymų baigtinumo direktyva, kaip ir buvo planuota, suteikia dvipusį teisinį aiškumą (tikrumą), t. y. kad kiekviena sistema gali pasirinkti, kurios valstybės narės teisę ji nori taikyti ir laikytis, ir kad visų valstybių teisės sistemoje nustatyta, kad į sistemą įtraukti mokėjimo nurodymai ir vertybinių popierių atsiskaitymo nurodymai yra neatšaukiami, saistantys ir veiksmingi (išskyrus Atsiskaitymų baigtinumo direktyvoje išvardytas išimtis) ir atitinka sistemos taisykles.

5. *Ar galima užtikrinti rinkos dalyvius, kad neįmanoma atšaukti mokėjimo nurodymų ir vertybinių popierių atsiskaitymo nurodymų po to, kai jie yra įtraukti į sistemą?*

Taip, tačiau yra keli veiksniai, į kuriuos reikėtų atsižvelgti, kaip antai „nemokumo bylos“ apibrėžimas Atsiskaitymų baigtinumo direktyvoje, kuris gali būti nepakankamai aiškus, kad apimtų visų tipų atitinkamas bylas, dėl kurių – bent jau teoriškai – gali būti keliamas klausimas dėl neatšaukiamumo, saistančio poveikio ir vykdymo. Be to, gali būti sunku nustatyti „įtraukimo į sistemą“ momentą, kai praktiškai veikia dvi ar daugiau sistemos, pripažintos viena sistema.

6. *Ar Atsiskaitymų baigtinumo direktyva sumažino sistemine riziką mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemoms ir finansų rinkoms, kaip visumai?*

Negalima kiekybiškai įvertinti sisteminės rizikos, susijusios su teisiniais klausimais. Todėl reikėtų remtis netiesioginiais įrodymais, kad Atsiskaitymų baigtinumo direktyva sumažino sistemine riziką. Sprendžiant iš valstybių narių atsakymų, be šio poveikio pasekmių, galima pastebėti centrinių bankų, kuriems suteikta atsakomybė prisidėti užtikrinant finansų sistemų stabilumą, patvirtinimą. Taigi ECB yra pasakęs: „...investuotojų apsauga ir sistemų stabilumas grindžiami stabilia teisine aplinka, kuri užtikrina investuotojų teises ir sistemų vientisumą, o vienas tokios aplinkos pavyzdžių – Atsiskaitymų baigtinumo direktyva (2004 m.). O Anglijos banko atstovai teigė: „... [Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos nustatyto tipo] pripažinimas gali skatinti finansinį stabilumą, apsaugodamas sistemos nustatytas taisykles nuo nemokumo įstatymų EEE šalyse, jeigu sistemos narys neįvykdo savo įsipareigojimų (Finansinio stabilumo apžvalga, 2002 m. gruodžio mėn.).

7. *Ar buvo patirta kokių nors išlaidų dėl Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos įgyvendinimo?*

Komisijai nežinoma apie jokiais papildomas išlaidas, neskaitant akivaizdžių darbo jėgos sąnaudų, kurių prireikė valstybėse narėse, kad Atsiskaitymų baigtinumo direktyva būtų faktiškai perkelta į nacionalinę teisę, ir administracinės sistemų priežiūros sąnaudų ir pan. Kaip netiesioginį įrodymą galima paminėti Austrijos prekybos rūmų ataskaitą (2005 m. spalio mėn.), kurioje Atsiskaitymų baigtinumo direktyva nepaminėta tarp direktyvų, kurias bankininkystės sektorius laiko brangiomis.

8. *Ar buvo netikėtų Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos rezultatų ar pasekmių?*

Nė viena valstybė narė apie tokias problemas nepranešė.

9. *Ar yra įrodymų, kad bankrotas turi poveikį sistemai?*

Valstybės narės pateikė nevienodai tiksliai atsakė į klausimą, ar mokėjimo ir (arba) vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų dalyviai buvo įtraukti į nemokumo bylas (bankrotus) (nuo Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos įsigaliojimo). Valstybės narės nurodė, kad nuo Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos įsigaliojimo buvo 12 bankroto atvejų. Tačiau tikrasis jų skaičius gali būti daug didesnis už nurodytąjį. Atrodo, kad praneštieji bankroto atvejai nepadarė jokios išmatuojamo lygio sisteminės žalos nei sistemai, su kuria buvo susijęs nemokus dalyvis, nei finansiniam stabilumui.

5. IŠVADOS

Europos Komisija priėjo prie tokių išvadų.

1. Atsiskaitymų baigtinumo direktyva veikia gerai. Iš esmės, valstybės narės yra ja patenkintos.
2. Reikėtų kai ką patikslinti, pagerinti, pateikti geresnius apibrėžimus ir galbūt supaprastinti direktyvą, kaip išdėstyta pirmiau.
3. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta pirmiau, Komisija siūlys valstybėms narėms ir ECB 2006 m. vėl kreiptis, pavyzdžiui, į Europos vertybinių popierių komitetą, kad būtų pradėta diskusija, siekiant išsiaiškinti, kaip, atliekant Atsiskaitymų baigtinumo direktyvos pataisas, būtų galima spręsti klausimus, kuriuos – kaip buvo išsiaiškinta – reikia tobulinti, ir (arba) kitus klausimus.

Tokioje diskusijoje reikėtų atsižvelgti į tai, kad mokėjimo ir vertybinių popierių atsiskaitymo sistemų srityje jau gali būti vykdomi kokie nors svarbūs pokyčiai, galintys turėti įtakos Atsiskaitymų baigtinumo direktyvai. Komisija gali siūlyti teises priemones, siekdama 2006 m. padidinti kliringo ir atsiskaitymo paslaugų veiksmingumą ir saugumą. Be to, taip pat gal reikėtų atsižvelgti ir į diskusijos dėl pasiūlymo Bendrijai pasirašyti Hagos vertybinių popierių konvenciją rezultatus.

ANNEX

Logframe for the evaluation of Settlement Finality Directive

	Description	Evaluation questions	Evidences	Indicators
Assumptions	<ul style="list-style-type: none"> The insolvency of a participant in a Clearing and Settlement system may have systemic implications. 		<ul style="list-style-type: none"> Potential consequences of the failure of a participant in a system for the system as a whole or even to other systems as evidenced e.g. by the relevant studies of CPPS-IOSCO. 	<ul style="list-style-type: none"> Potential risk of unwinding and losses for participants Regulatory and capital adequacy treatment
Actions	<ul style="list-style-type: none"> Settlement Finality Directive. 	<ul style="list-style-type: none"> How have the different Member States transposed the SFD? How has new legislation been applied and/or enforced? Have there been important delays or shortcomings? 	<ul style="list-style-type: none"> National laws. System rules. 	<ul style="list-style-type: none"> Transposition indicators. Transposition delays.
Results	<ul style="list-style-type: none"> Ensure legal certainty, bindingness and enforceability of payment transfers- and securities settlement orders entered into a system as defined by the SFD. 	<ul style="list-style-type: none"> Has legal certainty increased? Can the market rely on the bindingness and enforceability of payment transfers and securities settlement orders after entry into a “system”? 	<ul style="list-style-type: none"> National laws. Insolvency cases. Responses to questionnaire 	<ul style="list-style-type: none"> Treatment and impact of insolvency cases. [the number will stay unaffected, it’s the effects that count] Problems reported by Member States.
Impacts	<ul style="list-style-type: none"> Reduction of systemic risk inherent in payment systems. Contribute to the cost-effective operation of cross-border payment and securities settlement arrangements in the EU. 	<ul style="list-style-type: none"> Is there any implementation cost due to the SFD? Are other costs reduced? Are there any unexpected impacts? Is there any evidence of bankruptcy having impact on a system? 	<ul style="list-style-type: none"> Insolvency cases. Contagion risk/effects due to insolvency cases. Responses to questionnaire. Information provided by the Member States 	<ul style="list-style-type: none"> Reduced impact of insolvency cases. Reduced risk of contagion cases.